

2018-05-05

Till Mark- och miljödomstolen

Stadsbyggnadsnämnden
Registraturen
Box 8314
104 20 Stockholm

BYGGNADS
VÅRDS
FÖRENINGEN

Överklagande

Beslut som överklagas

Stadsbyggnadsnämndens i Stockholm beslut 2018-04-18 att anta förslag till detaljplan för fastigheterna Brädstapeln 13 och 16 i stadsdelen Kungsholmen. Dnr: 2009-04274.

Klagande

Svenska byggnadsvårdsföreningen, SBF, grundades 1975 och är en oberoende icke vinstdrivande ideell förening med drygt 6000 medlemmar. Föreningen verkar för att sprida och förmedla kunskap om byggnadsvård och sunt byggande, att slå vakt om vårt byggda och gröna kulturarv och utnyttja detta som en resurs i stadsutvecklingen samt att främja en god stadsmiljö och god kvalitet i övrigt i nutida stadsplanering.

Enligt dom i mark- och miljödomstolen vid Nacka Tingsrätt 2017-07-10 (P 1535-17) gavs SBF klagorätt över detaljplan i egenskap av att vara en sådan ideell förening som anges i Århuskonventionen och i unionsrätten samt med hänvisning till att skydd av kulturmiljön får anses inrymmas i de skyddsändamål som anges i 16 kap 13§ miljöbalken.

Yrkande

- SBF yrkar att stadsbyggnadsnämndens ovan nämnda beslut att anta detaljplanen upphävs.
- SBF hemställer att ärendet remitteras till Riksantikvarieämbetet för bedömning av projektets effekter för kulturmiljön, både för den av Stadsmuseet blåklassade byggnaden och för berörda uttryck för riksintresset för Stockholms innerstad med Djurgården.

Motivering

Sammanfattning

- Förslaget innebär en grov förvanskning av ett synnerligen värdefullt byggnadsverk och strider därmed mot plan- och bygglagen 8 kap 13, 14 och 17§§. Förslaget strider också mot lagens 2 kap 3 och 6§§ som anger att planläggning ska ske med hänsyn till stadsbilden och kulturvärden samt att ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas.
- Förslaget innebär en stor påverkan på flera av uttrycken för riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115) och enligt SBF:s bedömning skulle projektet komma att medföra påtaglig skada på riksintresset vilket strider mot miljöbalkens skydd mot sådana åtgärder i 3 kap 6§.
- SBF anser att förslaget medför en sådan betydande miljöpåverkan, som åsyftas enligt plan- och bygglagen (1987) 5 kap 18§ och miljöbalken 6 kap 11§, att en miljöbedömning borde ha utförts.

- Planärendet är av principiell betydelse och stor vikt men har trots detta inte antagits av kommunfullmäktige vilket strider mot plan- och bygglagen 5 kap 27§.

Utveckling av grunderna

Trygg-Hansahuset uppfördes 1972-77 och ritades av en av tidens mest kända arkitekter Anders Tengbom. Gårdens välplanerade parkanläggning är skapad av stadsträdgårdsmästare Holger Blom. Anläggningen är ett av den svenska senmodernismens mest betydande arkitektoniska verk och en av de mest framstående kontorsanläggningarna från 1960-70-talens kontorsepok. Kontorskomplexet har också ett stort samhällshistoriskt värde som representant för tidens internationella idéer med sexhörniga byggnader för kontorslandskap.

Stadsmuseet i Stockholm bedömer att anläggningen har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde (blåklassat) och enligt museets beslut (2009-04-17) motsvarar det kulturhistoriska värdet fordringarna för byggnadsminne enligt kulturmiljölagen. Detta innebär samma höga kulturhistoriska klassificering som Rådhuset, Piperska Muren och Landstingshuset för att nämna några närbelägna exempel i samma stadsdel.

Den nuvarande anläggningen består av tre huskroppar med olika utformning som samtidigt arkitektoniskt samverkar med varandra till en balanserad helhet. Denna väl genomtänkta helhetsverkan är mycket känslig för förändringar som kan skada både byggnadsverket i sig och anläggningens balanserade framtoning i stadsbilden.

Trots komplexets mycket höga värde och dess tydliga och unika identitet föreslås en stor främmande påbyggnad på mellan två och fyra våningar med enligt planbeskrivningen "en skulptural utformning som bryter mot det befintliga kontorshusets arkitektur". Planförfattaren tycks mena att förslaget motsvarar ett av planens syften enligt planbeskrivningen "att säkra den befintliga anläggningens kulturhistoriska värden" vilket SBF anser är ett felaktigt och osakligt påstående.

Till planhandlingarna hör en handling benämnd "Konsekvensbeskrivning kulturmiljö och stadsbild". Argumentationen i beskrivningen synes ge intryck av en noggrann avvägning mellan det kulturhistoriska intresset och exploateringsintresset men argumenten präglas snarare av inriktningen att projektet till varje pris ska kunna genomföras.

Ett av Stadens argument för att tillåta projektet är att periodens kontorsbyggnader har kommit att byggas på med nya våningar i otaliga fall, vilket alltså anförs som ett motiv för påbyggnad även i detta fall. Planförfattaren jämför det modernistiska idealet med platta tak med äldre tiders synliga takfall och drar slutsatsen att för moderna byggnader gäller att "påbyggnader inte kommer i konflikt med befintliga byggnader på samma sätt" och menar att "Byggnaderna upplevs inte lika tydligt som avslutade, fullödiga byggnadsverk". Vidare anges för projektet att "Formerna är anspråksfulla och gör därmed byggnaderna betydelsefulla". (sid 47f)

Stadens egna experter inom kulturmiljövården (se Stadsmuseets granskningsyttrande) är starkt kritiska till att genom påbyggnaden förvanska den tidstypiska stilen för denna omsorgsfullt utformade byggnad av en av samtidens stora arkitektkontor. SBF anser att planförfattaren utifrån en osaklig arkitektonisk bedömning med utgångspunkt från dagens stilideal och utan arkitekturhistoriskt perspektiv anser sig ha rätt att förändra ett högklassiskt byggnadsverk från en annan tid i strid med expertkunskap och gällande lagstiftning.

SBF bedömer att förslaget innebär en drastisk förändring som skulle leda till att den befintliga anläggningen visuellt reduceras till en form av fundament för påbyggnaden varigenom den noggrant genomtänkta avsikten med den befintliga arkitektoniska utformningen går förlorad. De tre huskropparnas väl studerade olika framtoning skulle suddas ut genom den främmande sammanbindande påbyggnaden. Projektet skulle medföra ett skalbrott och bryta sig ur platsens arkitektoniska sammanhang till följd av den kraftigt ökade höjden och den starkt avvikande utformningen. Även interiört skulle byggnaden kraftigt förvanskas bl.a. genom att direktionsvåningen rivs. Den befintliga anläggningens höga kulturvärden skulle förödås eftersom helheten förvanskas.

Byggnaden ingår i område av riksintresse för kulturmiljövården, Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115). SBF anser att den föreslagna utformningen innebär påtaglig skada på flera uttryck för riksintresset:

- Även om den befintliga byggnaden kan uppfattas som relativt fristående i vissa synvinklar inordnar den sig väl i stenstadsstrukturen med hänsyn till skala och höjd. Med den föreslagna påbyggnaden skulle byggnaden i stället kraftigt bryta sig ur stenstadens helhet.
- Byggnaden är en representant för uttrycket "det moderna välfärdssamhället och dess stadsbyggande". Genom påbyggnaden skulle läsbarheten av detta värde gå förlorat. Detta innebär stor skada på en viktig årsring i stadens historia.
- Påbyggnaden skulle bli väl synlig från många vyer, både inifrån stadsbebyggelsen och från vattenrummen, och skulle påtagligt påverka stadssiluetten och samspelet med näromgivningen negativt.

Mot bakgrund av byggnadens höga kulturhistoriska värde och effekterna för stadsbilden anser SBF, till skillnad mot Staden, att detaljplanens genomförande kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan som åsyftas i plan- och bygglagen (1987) 5 kap 18§ eller miljöbalken 6 kap 11§ och att därför en miljöbedömning behöver göras.

Planärendet om påbyggnad av Trygg-Hansahuset är av principiell betydelse och stor vikt mot bakgrund av byggnadens höga och unika värde. Detaljplanen har antagits av stadsbyggnadsnämnden. SBF anser att förfarandet strider mot plan- och bygglagen 5 kap 27§ där det anges att kommunfullmäktiges rätt att uppdra åt kommunstyrelsen eller byggnadsnämnden att anta en detaljplan endast gäller planer "som inte är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt".

På dessa grunder yrkar SBF, som ovan nämnts, att beslutet om antagande av förslag till detaljplanen för fastigheterna Brädstaplén 13 och 16 i stadsdelen Kungsholmen upphävs.

För Svenska byggnadsvårdsföreningen dag som ovan

Vicki Wenander
Ordförande

Kristina Berglund
Vice ordförande